

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ

Кваліфікаційна робота

на здобуття освітньо – кваліфікаційного рівня «магістр»
на тему:

Театральне мистецтво як засіб формування естетичних смаків в учнів початкових класів

Виконала:

студентка VII курсу 71 групи

Напрямок підготовки:

8.01010201 «Початкова освіта»

Гетьман Ірина Віталіївна

Науковий керівник роботи:

доктор педагогічних наук, доцент

Сидорчук Нінель Герандівна

Рецензент:

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри «Сестринська справа»

Житомирського інституту медсестринства

Шигонська Наталя Вікторівна

Допущено до захисту

«_____» _____ 2015 року

Завідувач кафедри

доктор педагогічних наук,
професор Антонова О. Є.

ЖИТОМИР 2015 РІК

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ СМАКІВ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА.....	8
1.1 Естетичне виховання у сучасному суспільстві як засіб формування естетичних смаків.....	8
1.2 Психолого–педагогічна характеристика молодшого школяра у контексті досліджуваної проблеми.....	19
1.3 Особливості використання різних жанрів мистецтв для формування естетичних смаків учнів початкової школи.....	24
<i>Висновки до першого розділу.....</i>	<i>28</i>
РОЗДІЛ 2. Театральне мистецтво як чинник естетичного виховання молодших школярів.....	29
2.1 Театральне мистецтво як засіб формування естетичних смаків учнів початкових класів. Історія шкільного театру.....	29
2.2 Досвід роботи дитячих театрів та студій.....	38
2.2.1 Український вертеп як засіб формування естетичних смаків учнів початкових класів.....	38
2.2.2 Арт-терапія як засіб формування естетичних смаків учнів початкових класів.....	43
<i>Висновки до другого розділу.....</i>	<i>51</i>
РОЗДІЛ 3. Шляхи формування естетичних смаків учнів початкових класів засобами театрального мистецтва.....	53
3.1. Стан проблеми формування естетичних смаків учнів початкових класів засобами театрального мистецтва.....	53
3.2 . Основні практичні підходи реалізації процесу формування естетичних смаків учнів початкової школи засобами театрального мистецтва.....	62
3.3. Шляхи реалізації підготовки майбутніх учителів початкової школи до	

формування естетичних смаків учнів засобами театрального мистецтва.....	71
<i>Висновки до третього розділу</i>	76
<i>Загальні висновки</i>	77
<i>Список використаних джерел</i>	78
<i>Додатки</i>	83

Вступ

Актуальність дослідження. На сучасному етапі модернізації суспільних відносин в Україні особливої гостроти й актуальності набувають питання формування естетичних смаків в учнів початкових класів. Необхідність вирішення зазначеної проблеми зумовлена соціальними, культурологічними та педагогічними чинниками й викликає потребу в пошуку засобів формування особистості, одним з яких є мистецтво, зокрема театр.

Театральне мистецтво має свою морфологію, способи функціонування, зображувальну знакову систему, специфічні засоби виразності, методи створення та презентації образу, технології підготовки актора й режисера, і тому, як засвідчує практика минулого й сьогодення, є одним з найпотужніших засобів впливу на свідомість і поведінку людини. Осмислення наявного ресурсу театального мистецтва як засобу формування молодого покоління, визначення шляхів його впровадження в навчально-виховну систему України створює умови для його використання з метою формування особистості дітей.

Особливого значення театральне мистецтво набуває для дітей молодшого шкільного віку, оскільки при використанні даного виду мистецтва закладається підґрунтя духовного багатства особистості. У сучасній педагогічній теорії проблема вивчення театального мистецтва як засобу виховання особистості знайшла певне висвітлення, зокрема питання театрознавчого змісту, розвитку театру. Так історію театру й творчого доробку найяскравіших митців висвітлено в працях Д.Антоновича, Г. Веселовської, Г.Дутчак, О.Казимірова, О.Кисіля, П.Руліна та ін.; проблеми теорії театального мистецтва досліджували Ю.Барбой, М.Євреїнов, О.Клековкін, Н.Корнієнко, К.Станіславський, О.Таїров та ін.; основи театальної педагогіки розробляли Б.Захава, Л.Курбас, К.Станіславський, Ю.Стромов, М.Чехов та ін..

Окремим напрямом досліджень є вивчення психолого-педагогічних аспектів використання театального мистецтва в освітньо-виховному процесі навчальних закладів. Дослідження психологів Б.Ананьєва, Л.Вегнер, Л.Виготського, Д.Ельконіна, О.Запорожця та ін.. присвячено виявленню

значення театральної-ігрової основи в житті дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Проблеми застосування театру в навчально-виховному процесі школи порушували Н.Александрова, О.Комаровська, В.Сухомлинський, Т.Шевченко та ін. Про позитивний вплив театральних ігрових елементів на навчання молодших школярів наголошували педагоги практики Ш. Амонашвілі, Є.Сазонов, Т.Соловкіна та ін. Особливості розвитку особистісних якостей дітей дошкільного й шкільного віку засобами театального мистецтва вивчали О.Губа, Г.Єскіна, Л.Калініна, Г.Костюшко, А.Троцько, Л.Чуриліна та ін.

Отже, актуальність проблеми використання театального мистецтва як засобу формування естетичних смаків в учнів початкової школи залишається до кінця не визначеною, тому в даній магістерській роботі ми будемо продовжувати дослідження даної проблеми.

Тема магістерської роботи: «Театральне мистецтво як засіб формування естетичних смаків в учнів початкових класів».

Об'єкт дослідження – навчально – виховний процес початкової школи.

Предмет – зміст, форми, методи формування естетичних смаків в учнів початкової школи засобами театального мистецтва.

Мета дослідження – визначити зміст, напрями і особливості використання театального мистецтва як засобу формування естетичних смаків в учнів початкової школи.

Гіпотеза дослідження – процес формування естетичних смаків молодших школярів засобами театального мистецтва набуває ефективності за умов:

- 1) володіння теоретичним матеріалом;
- 2) створення атмосфери зацікавленості учнів початкових класів засобами театального мистецтва.

Відповідно до мети і висунутої гіпотези намічено розв'язувати такі **завдання дослідження:**

- здійснити теоретичний аналіз досліджуваної проблеми;

- характеризувати різні жанри мистецтва у контексті формування естетичних смаків молодших школярів;
- виявити стан розвитку естетичних смаків учнів початкових класів;
- рекомендації вчителям.

У ході дослідження використовувались такі групи методів:

1. *Організаційні*: порівняльний та ін.
2. *Теоретичні*: систематизація, моделювання, узагальнення.
3. *Емпіричні*: анкетування, опитування, бесіда.
4. *Педагогічний експеримент*.

Експериментальна база дослідження.

Дослідження стану підготовки учителів та майбутніх учителів початкових класів до формування естетичних смаків учнів засобами театрального мистецтва проводилося протягом 2013–2015 навчального року та здійснювалося у два етапи:

- на першому етапі було здійснено анкетування учителів та учнів загальноосвітніх шкіл Черняхівського району Житомирської області;
- на другому етапі було здійснено анкетування студентів ННІ педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Всього дослідженням у 2013/2015 роках було охоплено 29 учнів, 10 учителів та 20 студентів .

Теоретичне значення одержаних результатів полягає в тому, що проаналізовано теоретичні основи проблеми підготовки вчителів початкових класів до формування естетичних смаків учнів засобами театрального мистецтва.

Практичне значення визначається тим, що узагальнено і апробовано елементи спецкурсу «Теоретичні і практичні основи підготовки майбутніх вчителів початкових класів до формування естетичних смаків учнів засобами театрального мистецтва» у навчальному процесі вищого педагогічного навчального закладу та розроблено театральний гурток для учнів початкових класів.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, 3 розділів та висновків до них, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дипломної роботи складає 116 сторінок, основний зміст викладено на 62 сторінці.

В И С Н О В К И

Людина постійно стикається з естетичними явищами. У сфері духовного життя, повсякденної праці, спілкування з мистецтвом і природою, в побуті, в міжособистісному спілкуванні – скрізь прекрасне і потворне, трагічне і комічне виконують істотну роль. Від краси отримуємо насолоду і задоволення, вона стимулює трудову активність, робить приємними зустрічі з людьми. Потворне відштовхує. Трагічне учить співчуттю. Комічне допомагає боротися з недоліками.

Естетичний смак поєднує всі сутнісні сили людини, гармонізує її буття, виступає синтезуючим началом всіх її сил, що підтверджує і Ф. Шіллер: «Тільки смак вносить гармонію у суспільство, оскільки він створює гармонію індивідуальності».

« театр - єдиний вчитель моральності, поведінки, піднесених ідеалів, який ніколи не набридне учням. ... театр - найцінніше доповнення до будь-якої виховної установи для дітей, і без нього не досконала сама найпрекрасніша школа», - М.Твен.

Отже, якщо ми будемо належним чином ознайомлювати молоде покоління з засобами театрального мистецтва та формувати естетичні смаки з їх допомогою, то й питання естетичного виховання та розвитку національної свідомості школярів буде успішно вирішуватися.

Представлена магістерська робота та дослідження до неї, були спрямовані саме на розкриття значення підготовки вчителів до формування естетних смаків молодших школярів, та на розкриття ролі в цьому вихованні засобів театрального мистецтва

Використана література

1. Бахуринська, Н. Дивовижна мова музичного мистецтва // Мист. та освіта. – 2008. - №3. – С.22-24
2. Бондарчук І., Мисник І. Скринька кольорових ідей// Початкова освіта.- Січень 2015.-№2(746) .-С.27-31
3. Вишнякова, Н. Розвиток творчої активності молодших школярів на позакласних музичних заняттях // Музика в школі. Вип. 7. / Упоряд. Ю. Є. Юцевич. – К.: Муз. Україна, 1981. – С.62-71
4. Взаємозв'язок когнітивних та особистісних чинників у розвитку обдарованості [монографія] / Р. О. Семенова та ін. – К.: Педагогічна думка, 2008. – 144 с.
5. Вікова і педагогічна психологія. Навч. посібник / О. В. Скрипченко та ін.. – К.: Каравела, 2007. – 400 с.
6. Воропай О. Звичаї нашого народу// Українське вид. Мюнхен, 1958.-390с.
7. Естетика / Ред. В. О. Лозового. – К.: Інтер, 2003. – 205 с.
8. Естетичне виховання: довідник. – К.: Мистецтво,1999. – 212 с.
9. Естетика: Підручник для студ. гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів/ Л. Т. Левчук, В. І. Панченко, О. І. Оніщенко, Д. Ю. Кучерюк. - 2-ге вид., доп. і перероблене. - К.: Вища школа, 2005. - 431 с.
10. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: <http://frank-new-look.livejournal.com/22921.html>-2.03.2014- Вертеп
11. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: <http://www.refine.org.ua/pageid-2460-1.html>.
12. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: <http://www.refine.org.ua/pageid-2460-1.html>.
13. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: <http://www.br.com.ua/referats/Culture/96908-2.html>.

14. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: <http://www.ebk.net.ua/Book/synopsis/pedagogika/part6/048.htm>
15. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: <http://yandex.ua/clck/jsredir?from=yandex.ua%3Byandsearch%3Bweb%3B%3B&text=&etext=358>.
16. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: <http://ua.textreferat.com/referat-8609-1.html> 26.11.13
17. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: http://ebooktime.net/book_32_glava_14_3.2._Поділ_життєво.html 26 11 13
18. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: <http://bukvar.su/pedagogika/page,3,101280-Vospitanie-prekrasnogo-u-uchashihsya-nachal-noiy-shkoly-cherez-vneklassnuyu-rabotu-po-kursu-My-i-okruzhayushiiy-mir.html>
19. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: http://stshop.informsvit.com.ua/show_subj.php 12 12 2013
20. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: <http://yandex.ru/clck/jsredir?from=yandex.ua%3Byandsearch> 14 12 13
21. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1676062635034/pedagogika/estetichne_vihovannya_uchniv
Педагогіка - Фіцула М.М.13.04.2014
22. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: Технології соціально-педагогічної роботи: Навчальний посібник / За заг. ред. проф. А.Й. Капської. – К., 2000. – 372с.
23. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: <http://www.br.com.ua/inshe/Pedagogica/93517.htm> 17 12 13
24. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: <http://www.br.com.ua/inshe/Pedagogica/93517-31.html> 17 12 13

25. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B5%D0%B0%D1%82%D1%80> 15 032015
26. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: <http://gorodenok.com/урок-№-14-драматургія-шкільна-драма-вл/> 25 06 2014.
27. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: <http://ukraine.ui.ua/ua/teatr-kino/ukr-teatr> 25 06 2014
28. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: http://www.ebk.net.ua/Book/synopsis/dav_ukr_lit/part2/045_01.htm 22032015
29. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=607186> 22032015
30. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: <http://www.logoart.kiev.ua/?p=26> 19122014
31. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B5%D0%B0%D1%82%D1%80> 15 032015
32. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: <http://franik-new-look.livejournal.com/22921.html>
33. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-4119.html> 9 07 2014
34. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-4119.html> 9 07 2014
35. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: http://www.ebk.net.ua/Book/synopsis/dav_ukr_lit/part2/045_01.htm 22.03.2015
36. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: <http://www.perluna-detyam.com.ua/psikhologiya/105-art-terapiya-konspekty-zanyatij/325-2011-08-26-05-19-27.html> 8.12.2014
37. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: <http://nasoloda.in.ua/articles/art-terapiya> 9.12.2014

38. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: <http://dnz270.klasna.com/uk/site/vikoristannya-metodiv-art.html22032015>
39. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: <http://wjournal.com.ua/art-terapija-dlja-ditej.html> 8.12.2014
40. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: http://stshop.informsvit.com.ua/show_subj.php 12 12 2013
41. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: <http://cerkva.io.ua/s383243/vrtep> 27022014
42. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: <http://www.logoart.kiev.ua/?p=26> 19122014
43. [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу: http://ua-referat.com/%D0%A5%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B5_%D0%B2%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%B4%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%B9_%D0%B4%D0%BE%D1%88%D0%BA
44. Коваль Л., Крамчанінова, О. Активізація творчої діяльності учнів молодших класів як засіб формування естетичних потреб // Музика в школі. Вип. 7. / Уклад. Ю. Є. Юцевич. – К.: Муз. Україна, 1981. – 136 с.
45. Коваль А. Г. Виховання почуття прекрасного. – К., 1997. – 124 с.
46. Копцева Т. Пересувна виставка дитячого малюнка – соціально-значущий художньо-педагогічний проект // Мистецтво та освіта. – 2012. – № 2. – С. 22-26.
47. Кондратович О. Українські народні звичаї. – Луцьк, 2009. – 239 с.
48. Краснов Н.В. Беседы по искусству в начальной школьной школе.- Москва, 1965.-С. 5-7.
49. Коваль Л., Крамчанінова, О. Активізація творчої діяльності учнів молодших класів як засіб формування естетичних потреб // Музика в школі. Вип. 7. / Уклад. Ю. Є. Юцевич. – К.: Муз. Україна, 1981. – 136 с.ю с. 111

50. Кріпацький театр і зародження професійного театру (За книгою Семчишин М. «Тисяча років української культури». К.,1993»)- [Електронний ресурс] / С. Вікіпедія. – Режим доступу : <http://k-ua.net/кріпацький-театр-і-зародження-профес/> 18022014
51. Левчук Л.Т., Оніщенко О. І. Основи естетики. – К.: Вища школа, 2000. – 271 с.
52. Лутовникова О. Уроки музики в початковій школі. – К.: Муз. Україна, 1982. – 89 с.
53. Нікітчина І. Особливості сучасного уроку математики //Математика в школах України.- Березень 2015.- №7-8(451-452).- С.63.
54. Пасічний А. М. Образотворче мистецтво. Словник-довідник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – 340 с.
55. Процик С. Внесок українських композиторів у теорію і практику музично-естетичного виховання школярів // Музика в школі. Зб. статей. Вип. 8. / Упоряд. Л. Хлебнікова. – К.: Муз. Україна, 1982. – 72 с.
56. Стрілько В.В. Формування естетичних смаків старшокласників у роботі загальноосвітньої школи / В.В. Стрільмо. – Харків: Колегіум, 2011. – 252с.
57. Степанова Т.М., Лісовська Т.А. Індивідуально-диференційований підхід до музичного виховання дітей старшого дошкільного віку/ с. 46-47 2012 к
58. Сухомлинський В. О. Обережно: дитина (Роздуми про педагогічну культуру) // Поч. шк. – 2011. - № 9. – С. 1-2.
59. Шумакова О. Форми і методи естетичного виховання школярів. – Х.: Фоліо, 2002. – 316 с.